

Rock City Namsos

KRONIKK

Roar Tromsdal
Teaterviter, HiNT

«Der er han! Stans han! Ta han! (...) Imedan sprang han. Sprang, sprang. Flokken som jaga, var like bak han. (...) Folk dukka opp og vart med. Kjende, rolige folk. No var dei som omskapte. (...) – Eg har sett han! han var stygg som – eg har aldri sett noko så fælt. (...) Der sto ugjerningsmannen, og dei var over han med ein gong. (...) Elden i dei loga opp i ein topp no då dei hadde offeret imellom seg. (...) Det var domen. Enden. Ingen grid å få. Frå mannen som var tynt høyrdest ikkje eit einaste rop. Men no var han ofra.»

Dette konsentratet av menneskenes ville flokkjakt på en ugjerningsmann i Tarjei Vesaas' roman «Kimen», dukker opp som en assosiasjon etter at den verste kruttrøyken fra medieoppslagene om kultursjefens ansvar for Rock City-kollapsen har lettet (annen likhet mellom Kimen og Rock City er det selvsagt ikke!).

Mange har forlangt synderens – kultursjefens – hode på et fat: kultursjefen skal ha holdt tilbake viktig informasjon, og det forlanges at han må ta ansvaret for det. Men hva betyr det «å ta ansvar»? Betyr det å «ofres» for å tilfredsstille vår «blodtørst», vårt behov for å hevne at «vi» er blitt lurte? Er ikke dette bare en moderne og brutalere form for skammekroken, den pedagogiske «metoden» skoleverket forlot for mer enn 50 år siden?

Jakten på en syndebykk får meg også til å assosiere i retning av syndebykk-teorien den fransk-amerikanske kulturfilosofen René Girard har utviklet om det han mener er en grunnleggende mekanisme i alle kulturer/samfunn til alle tider:

Kulturen oppstår gjennom et menneskelig grunnprinsipp, etterligningen (mimesis): menneskene begjærer det samme som andre begjærer. På denne måten blir menneskene rivaler, som begjærer samme objekt. Denne rivaliseringen fører i ytterste instans til krise og kaos. Det er kun de store begjær/konflikter som fører til krise. Teorien bygger dermed på ideen om at kulturens orden ikke er en stabil, evigvarende faktor, men at kulturen med mellomrom blir truet av en konflikt som i sin ytterste konsekvens utvikler seg til en krise eller kaos som truer hele kulturens eksistens. Krisen må løses, og dette gjøres prinsipielt på samme måte hver gang. Denne stadig gjentatte handlingen kan sies å ha form som en rite. Løsningen er hver gang at et asosialt element (et element som ikke blir godtatt av den sosiale gruppen) utpekes som offer og syndebykk, og fordrives fra gruppen. Dette skjer i praksis gjennom at subjektene/menneskene endrer sitt parallelle begjær til en parallell aggresjon mot et og samme objekt, som blir forhatt og utstøtt av fellesskapet – eller ofret. Det som har vekket fellesskapets vrede, kan ofte være «tilfeldige» fremmedartede trekk ved den utpekte, som ikke

FORDUFTET: Det er mange som bidratt til å skape positiv tro på at Rock City skulle bli en suksess, og som har bygd opp forventninger til prosjektet. Og de samme mange personene har vært raske til å stille i front når æren for framdriften skulle høstes. Hvor er de nå? Og hvilket ansvar tar de når oppgjørets time nå er kommet, skriver kronikøren.

FOTO: JOHAN ARNT NESGÅRD

behøver å være krisens egentlige årsak. Hovedsaken er at det blir utpekt et offer å rette aggresjonen mot. Gjennom dette «ritualet» gjenopprettes kulturens orden igjen – fram til neste konflikt, krise – og løsning. Offeret får dermed en positiv funksjon for kulturen, selv om det selv får en ublid skjebne. Den dobbeltheten offeret har – både å være syndebykk og å få funksjon som «reddende engel», fører i mange tilfeller til at syndebykken i ettertid blir opphøyd til helligdom.

Rock City-satsingen kan også sees i

lys av det namdalske pågangsmot, som har bidratt til mye god samfunnsutvikling i fraflyttingspregede Namdalen de siste 30 årene, med sterk idékraft, visjoner og gjennomføringsevne. Namdalen har ofte vist større turbo-kapasitet enn mer trauste Innherred. Dette kan jeg si etter observasjon av og medvirkning i kulturutvikling i N-T som teaterkonsulent/fylkeskultursjef i 10 år, og 3 år som revyleder på Høylandet, som med sine 1300 innbyggere har skapt Revy-Norges Mekka ingen utenom noen handlekraftige hålling-visjonærer trodde var mulig.

Disse refleksjonene er ikke et forsøk på å frita kultursjefen for ansvar for de eventuelle feilvurderinger og informasjonstilbakeholdelser som revisjonsrapporten beskriver. Men slike rapporter – fakta-fokusert som de skal være – er ikke egnet til å gå bak de konkrete handlinger og analysere den grunnleggende mentaliteten som har rådet i Rock City-arbeidet hos kulturnæringspersoner, -institusjoner og offentlige myndigheter lokalt, regionalt og nasjonalt. Ta f.eks. det mye omtalte «løftet» om at Rock City skulle være lovt tilsvarende statstilskudd – det være seg i form av investerings- eller økt driftstilskudd – som konkurrenten Rockheim fikk, noe som er bastant tilbakevist av de statsråder som har vært involvert. Hvilket ansvar tar glødende, ambisiøse stortingspolitikere for kultursjefens og hele Rock City-miljøets «blåøyde» tro på at staten – til tross for statsrådenes nei – likevel ville snu og gi investeringstilskudd til Rock City? Helt blåøyd var den vel egentlig ikke; slikt har jo skjedd mange ganger tidligere i hele landet – det er jo det som er politikk! (Fra egen erfaring kan dette belegges med eksempler fra finansieringen av Stiklestad Nasjonale Kultursenter og HiNTs Skuespillerutdanning, som – etter flere statlige avvísninger og utrettelig lobbyarbeid – til slutt fikk gjennomslag hos de statlige myndigheter.)

Det er mange som bidratt til å skape positiv tro på at Rock City skulle bli en suksess, og som har bygd opp forventninger til prosjektet. Og de samme mange personene har vært raske til å stille i front når æren for framdriften skulle høstes. Hvor er de nå? Og hvilket ansvar tar de når oppgjørets time nå er kommet?

Viss en setter Vesaas' og Girards metaforbruk inn i Rock City-sammenheng, ser vi en flokkjakt på en syndebykk som er i ferd med å måtte ta hele ansvaret for årsaker som et helt miljø har vært med på å skape. Kultursjefen må ta hele skylden og blir ofret av de som har et minst like stort ansvar – etter min mening skjer dette gjennom egen ansvarsfraskrivelse.

Viss kultursjefen i Namsos nå «ofres» og må gå av, er vi da tilfredsstilt? Er vi i tilfelle så tilfredse med å ha funnet en syndebykk at vi lukker øynene så vi ikke ser alle de andre som har et betydelig medansvar for å ha bidratt til de feilvurderinger og den overoptimisme som har rådet i Rock City-miljøet? Og hva med den til spott og spe uthengte kultursjefen? Er det så opplagt at det er den beste løsning at han går av? Ja, for å tilfredsstille vår «rettferdighetssans», skadefryd og flokkjaktørst, kanskje. Men kan det tenkes at han etter denne smellen har lært en lekse og at han kan bli en bedre kultursjef viss han får fortsette – når han får summet seg etter «ørtævene»? Jeg bare spør.

“
Er vi tilfredse med å ha funnet en syndebykk.